

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Προσφυγή αριθ. 45753/08

Ἰ. Ἰ.

κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 9 Απριλίου 2013 σε επιτροπή με την ακόλουθη σύνθεση:

Elisabeth Steiner, *πρόεδρος*,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Λινός-Αλέξανδρος Σισιλιάνοε, *δικαστές*,

και André Wampach, *αναπληρωτής γραμματέας τμήματος*,

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 18 Σεπτεμβρίου 2008,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

1. Ο προσφεύγων, κ. Ἰ. Ἰ. , είναι ένας έλληνας υπήκοος που γεννήθηκε το 1943 και κατοικεί στην Αθήνα. Εκπροσωπήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Β. Χειρδάρη, δικηγόρο Αθηνών.

2. Η ελληνική κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κυρία Φ. Δεδούση, πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, και κύριο Δ. Καλόγηρο, δικαστικό αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Α. Οι συνθήκες της υπόθεσης

3. Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως αυτά εκτέθηκαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψιστούν όπως πιο κάτω.

4. Από τις 17 Αυγούστου 1968 μέχρι την 1^η Νοεμβρίου 1999, ο προσφεύγων κατείχε θέση διοικητικού υπαλλήλου στην αεροπορική εταιρεία «Ολυμπιακή Αεροπορία». Η εν λόγω εταιρεία είναι μία ανώνυμη εταιρεία, ο πλειοψηφών μέτοχος της οποίας ήταν, κατά τον χρόνο των γεγονότων, το Δημόσιο και η οποία τελούσε υπό τη διοικητική εποπτεία του. Ο εργοδότης του προσφεύγοντος όρισε την αποζημίωση συνταξιοδότησης στη βάση του νόμου 2112/1920 σε 9.168.058 δραχμές (26.905 ευρώ περίπου).

5. Στις 15 Φεβρουαρίου 2000, ο προσφεύγων κατέθεσε στο Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών αγωγή ζητώντας την εφάπαξ αποζημίωση λόγω συνταξιοδότησης. Ειδικότερα, ισχυρίστηκε ότι ο εργοδότης του είχε υπολογίσει την αποζημίωση της συνταξιοδότησής του κατά τρόπο εσφαλμένο και ότι έπρεπε να του καταβάλει 41.617.818 δραχμές επιπλέον (122.135,93 ευρώ).

6. Την 1^η Μαρτίου 2002, το Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών απέρριψε την αγωγή του προσφεύγοντος. Δέχθηκε ότι η αεροπορική εταιρεία «Ολυμπιακή Αεροπορία» ήταν, ήδη από τη σύστασή της, μία επιχείρηση κοινής ωφελείας και έκρινε ότι, ακόμη και μετά την 20^ή Αυγούστου 1991, ημερομηνία κατά την οποία αυτή έπαυε, δυνάμει του προεδρικού διατάγματος 362/20/20.8.1991, να ανήκει στο δημόσιο τομέα, η «Ολυμπιακή Αεροπορία» δεν είχε απωλέσει τον χαρακτήρα της επιχείρησης κοινής ωφελείας. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο νόμος 173/1967, ο οποίος έθετε ένα ανώτατο όριο στην αποζημίωση συνταξιοδότησης, είχε εφαρμογή. Κατέληξε συνεπώς ότι το αίτημα του προσφεύγοντος για καταβολή συμπληρωματικής αποζημίωσης συνταξιοδότησης ήταν αντίθετο προς το άρθρο 2 § 2 του νόμου αυτού (απόφαση αριθ. 468/2002).

7. Στις 31 Μαΐου 2002, ο προσφεύγων άσκησε έφεση.

8. Στις 24 Ιανουαρίου 2003, το Εφετείο Αθηνών επικύρωσε την απόφαση αριθ. 4698/2002. Έκρινε ότι το αίτημα του προσφεύγοντος δεν ήταν σύμφωνο προς τον νόμο 173/1967. Επίσης, απέρριψε το αίτημα του προσφεύγοντος για παραπομπή προδικαστικού ερωτήματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 234 της Συνθήκης Ε.Κ. στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ως προς την επικαλούμενη επιχορήγηση της επιχείρησης «Ολυμπιακή Αεροπορία» από το Δημόσιο. Το Εφετείο επεσήμανε ότι το κοινοτικό δίκαιο αποτελούσε, δυνάμει του νόμου 949/1979, τμήμα της εσωτερικής έννομης τάξης και ότι δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ως προς την απάντηση σχετικά με την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου στη συγκεκριμένη περίπτωση (απόφαση αριθ. 625/2003).

9. Στις 30 Μαΐου 2003, ο προσφεύγων κατέθεσε αίτηση αναίρεσης. Προέβαλε τέσσερις λόγους αναίρεσης. Στις 7 Ιουνίου 2005, ο Άρειος Πάγος απέρριψε τον τρίτο λόγο και παρέπεμψε την υπόθεση στην ολομέλειά του για να αποφανθεί επί του πρώτου λόγου που αφορούσε το ζήτημα του κατά πόσον ο περιορισμός του ύψους της αποζημίωσης απόλυσης είχε εφαρμογή στο προσωπικό της επιχείρησης (απόφαση αριθ. 1058/2005). Στις 2 Φεβρουαρίου 2006, ο αιτών κάλεσε τον Άρειο Πάγο να ορίσει δικάσιμο για τη συζήτηση. Αυτή έλαβε χώρα στις 11 Μαΐου 2006.

10. Στις 30 Ιουνίου 2006, η ολομέλεια του Αρείου Πάγου απέρριψε τον πρώτο λόγο αναίρεσης και ανέπεμψε την υπόθεση στο τμήμα για να αποφανθεί επί των υπολοίπων λόγων (απόφαση αριθ. 20/2006). Στις 31 Οκτωβρίου 2006, ο προσφεύγων κάλεσε τον Άρειο Πάγο να ορίσει δικάσιμο για τη συζήτηση. Αυτή έλαβε χώρα στις 4 Δεκεμβρίου 2007.

11. Στις 5 Φεβρουαρίου 2008, ο Άρειος Πάγος απέρριψε το υπόλοιπο της αίτησης αναίρεσης. Δέχθηκε ειδικότερα ότι το Εφετείο είχε ορθά αρνηθεί να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αφού στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν είχε τεθεί κάποιο θέμα ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου (απόφαση αριθ. 194/2008). Η απόφαση αυτή καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε στις 20 Μαρτίου 2008.

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο

12. Το άρθρο 3 § 1 του νόμου 2112/1920 προβλέπει ότι ο εργοδότης οφείλει να αποζημιώσει τον μισθωτό σε περίπτωση απόλυσης χωρίς προειδοποίηση. Το άρθρο 8 του νόμου 3198/1955 επεξέτεινε την υποχρέωση αυτή προκειμένου να συμπεριλάβει την περίπτωση του μισθωτού που συμπληρώνει το όριο της ηλικίας για την συνταξιοδότησή του.

13. Σύμφωνα με το άρθρο 2 § 2 του νόμου 173/1967, όταν ο εργοδότης είναι η διοίκηση ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τράπεζες, επιχειρήσεις και οργανισμού κοινής ωφελείας ή επιχειρήσεις επιχορηγούμενες από το Δημόσιο, η αποζημίωση δεν μπορεί σε οποιαδήποτε περίπτωση να υπερβεί τις 240.000 δραχμές. Αυτό το ανώτατο όριο ανήλθε στη συνέχεια και διαδοχικά, σε 600.000 δραχμές το 1974, σε 1.000.000 δραχμές το 1980, σε 1.150.000 δραχμές το 1985, σε 1.500.000 δραχμές το 1990 και σε 15.000 ευρώ περίπου το 2003.

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

14. Ο προσφεύγων παραπονείται για παραβιάσεις του άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης (διάρκεια και άδικος χαρακτήρας της διαδικασίας), του άρθρου 13 της Σύμβασης σε σχέση με τις προαναφερθείσες αιτιάσεις, καθώς και του άρθρου 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

15. Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι η διάρκεια της επίδικης διαδικασίας παραβίασε την αρχή της «λογικής προθεσμίας», όπως αυτή προβλέπεται από το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή (...) εντός λογικής προθεσμίας υπό (...) δικαστηρίου (...), το οποίον θα αποφασίση (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

16. Η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη άρχισε στις 15 Φεβρουαρίου 2000, ημερομηνία κατά την οποία ο προσφεύγων κατέθεσε αγωγή ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, και έληξε στις 20 Μαρτίου 2008, ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση αριθ. 1904/2008 του Αρείου Πάγου καθαρογράφηκε και θεωρήθηκε. Διήρκεσε επομένως οκτώ χρόνια και πάνω από ένα μήνα, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας που περιέλαβαν πέντε δίκες από τις οποίες οι τρεις αφορούσαν σε άλεγχο του Αρείου Πάγου.

17. Η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου και του εφετείου δεν ήταν υπερβολική. Σε ό,τι αφορά εκείνη ενώπιον του Αρείου Πάγου, επικαλείται το γεγονός ότι η υπόθεση έθετε ένα περίπλοκο ζήτημα, ήτοι να καθοριστεί αν η αεροπορική εταιρεία «Ολυμπιακή Αεροπορία» ήταν επιχείρηση κοινής ωφελείας ή όχι. Εξαιτίας της σημασίας του, το ζήτημα αυτό χρειάστηκε να παραπεμφθεί ενώπιον της ολομελείας του Αρείου Πάγου.

18. Ο προσφεύγων επαναλαμβάνει ότι η διάρκεια της διαδικασίας ήταν υπερβολική και επικαλείται τα άρθρα 663-676 (και ιδιαίτερα το άρθρο 670) του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας για να αποδείξει ότι, δυνάμει της ελληνικής νομοθεσίας, μία εργατική διαφορά θα έπρεπε να διεκπεραιωθεί με ιδιαίτερη ταχύτητα.

19. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι ο εύλογος χαρακτήρας της διάρκειας μίας διαδικασίας εκτιμάται σύμφωνα με τις συνθήκες της υπόθεσης και λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων που έχουν καθιερωθεί από την νομολογία του, και ειδικότερα της πολυπλοκότητας της υπόθεσης, της συμπεριφοράς του προσφεύγοντος και εκείνης των αρμοδίων αρχών, καθώς και της σημασίας της διαφοράς για τους ενδιαφερόμενους (βλέπε, μεταξύ πολλών άλλων, *Frydlender κατά Γαλλίας* [GC], αριθ. 30979/96, § 43, CEDH 2000-VII).

20. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει εν συνεχεία ότι έχει αποφανθεί σε πολλές περιπτώσεις ότι το άρθρο 6 § 1 υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα Κράτη να οργανώσουν το δικαστικό σύστημά τους κατά τρόπο ώστε τα δικαιοδοτικά όργανά τους να μπορούν να ανταποκριθούν σε κάθε μία από τις απαιτήσεις του, και ειδικότερα ως προς τη λογική προθεσμία. Αν και η υποχρέωση αυτή ισχύει και για ένα ανώτατο Δικαστήριο, δεν μπορεί εν τούτοις να ερμηνευθεί με τον ίδιο τρόπο όπως για ένα τακτικό δικαιοδοτικό όργανο. Ο ρόλος του καθιστά ιδιαίτερα αναγκαίο για ένα τέτοιο Δικαστήριο να λαμβάνει μερικές φορές υπόψη στοιχεία όπως η φύση της υπόθεσης και η σημασία της σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο. Εξάλλου, αν και το άρθρο 6 επιβάλλει την ταχύτητα των δικαστικών διαδικασιών, υπογραμμίζει επίσης την γενικότερη αρχή της καλής απονομής της δικαιοσύνης (ίδτετε, *mutatis mutandis, Maltzan και λοιποί κατά Γερμανίας* (déc.) [GC], αριθ. 71916/01, 71917/01 και 10260/02, § 132, CEDH 2005-V και *Raudsepp κατά Εσθονίας*, αριθ. 54191/07, § 72, 8 Νοεμβρίου 2011).

21. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η επίδικη διαδικασία διήρκεσε οκτώ χρόνια και πάνω από ένα μήνα, για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας, και ειδικότερα: από τις 15 Φεβρουαρίου 2000 μέχρι την 1^η Μαρτίου 2002 ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών, από τις 31 Μαΐου 2002 μέχρι τις 24 Ιανουαρίου 2003 ενώπιον του Εφετείου και από τις 30 Μαΐου 2003 μέχρι τις 20 Μαρτίου 2008 ενώπιον του Αρείου Πάγου.

22. Το Δικαστήριο σημειώνει εξ αρχής ότι οι διαδικασίες ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου και του εφετείου διεξήχθησαν μέσα στα λογικά πλαίσια. Μόνον η διαδικασία ενώπιον του Αρείου Πάγου έφθασε τα τέσσερα χρόνια και δέκα μήνες περίπου. Εν τούτοις, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, λόγω της πολυπλοκότητας και της σημασίας της στο επίπεδο του εθνικού δικαίου, η υπόθεση έδωσε αφορμή για τρεις ελέγχους από τον Άρειο Πάγο, από τους οποίους έναν από την ολομέλειά του. Εξάλλου, το Δικαστήριο σημειώνει ότι ο προσφεύγων είναι υπεύθυνος για

καθυστερήσεις στη διεξαγωγή της διαδικασίας αυτής. Ειδικότερα, παρατηρεί ότι ο προσφεύγων καθυστέρησε οκτώ μήνες περίπου μετά την απόφαση του τμήματος του Αρείου Πάγου μέχρι να ζητήσει τον ορισμό μιας δικασίμου προς συζήτηση ενώπιον της ολομελείας του τελευταίου και τέσσερις μήνες μετά την απόφαση της ολομελείας για να ζητήσει τον ορισμό μιας δικασίμου προς συζήτηση ενώπιον του τμήματος.

23. Λαμβάνοντας υπόψη τις πιο πάνω σκέψεις, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η συνολική διάρκεια της διαδικασίας, ακόμη και αν δείχνει εκ πρώτης όψεως σημαντική, δεν παραβίασε εν προκειμένω την απαίτηση της «λογικής προθεσμίας» (ίδτετε, *mutatis mutandis*, *Posedel-Jelinović κατά Κροατίας*, αριθ. 35915/02, §§ 26-28, 24 Νοεμβρίου 2005 – *Prežec κατά Κροατίας*, αριθ. 48185/07, § 41, 15 Οκτωβρίου 2009 και *Košžak κατά Κροατίας* (déc.), αριθ. 47814/08, 4 Νοεμβρίου 2010).

24. Έπεται ότι αυτό το τμήμα της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν των άρθρων 35 §§ 3 α) και 4 της Σύμβασης.

25. Επικαλούμενος το άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται επίσης για το γεγονός ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει αποτελεσματική προσφυγή για να παραπονεθεί για την υπερβολική διάρκεια της διαδικασίας.

26. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 13 έχει ερμηνευθεί ότι δεν απαιτεί προσφυγή στο εθνικό δίκαιο, παρά μόνον όταν πρόκειται για αιτήσεις που μπορούν να θεωρηθούν «υπερασπίσιμες» σύμφωνα με τη Σύμβαση (ίδτετε, μεταξύ άλλων, *Boyle και Rice κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, 21 Ιουνίου 1988, § 52, série A no. 131).

27. Λαμβανομένων υπόψη των πιο πάνω αναφερομένων συμπερασμάτων σχετικά με την ελκόμενη από το άρθρο 6 § 1 αιτίαση, το Δικαστήριο εκτιμά ότι ο προσφεύγων δεν έχει υπερασπίσιμη αιτίαση (*Πάσσαρης κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 5334/07, 24 Σεπτεμβρίου 2009).

28. Έπεται ότι η αιτίαση αυτή πρέπει επίσης να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ'εφαρμογήν των άρθρων 35 §§ 3 α) και 4 της Σύμβασης.

29. Επικαλούμενος το άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται για το δίκαιο της διαδικασίας. Ειδικότερα, παραπονείται ότι ο Άρειος Πάγος δεν αποφάνθηκε επί του τρίτου λόγου αναίρεσης. Παραπονείται επίσης ότι τα ελληνικά δικαστήρια αρνήθηκαν την προδικαστική παραπομπή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 234 της Συνθήκης Ε.Κ. στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επικαλούμενος το άρθρο 13 της Σύμβασης, ο προσφεύγων παραπονείται ότι δεν υπάρχει στην Ελλάδα δικαστήριο προς το οποίο μπορεί κάποιος

να απευθυνθεί για να παραπονεθεί για τον άδικο χαρακτήρα της διαδικασίας. Επικαλούμενος το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1, παραπονείται τέλος ότι η άρνηση των εθνικών δικαστηρίων να του επιδικάσουν μία πρόσθετη αποζημίωση συνταξιοδότησης προσέβαλε το δικαίωμά του για σεβασμό της περιουσίας του.

30. Σε ό,τι αφορά καταρχήν τις αιτιάσεις τις σχετικές με τα άρθρα 6 § 1 (άδικος χαρακτήρας της διαδικασίας) και 13 της Σύμβασης, το Δικαστήριο εκτιμά ότι τίποτε δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι η διαδικασία, κατά τη διάρκεια της οποίας ο προσφεύγων μπόρεσε να προβάλει όλα τα επιχειρήματά του, δεν ήταν δίκαιη. Αυτή δεν αποκαλύπτει πράγματι κάποια ένδειξη ικανή να δείξει ότι η διαδικασία είχε αυθαίρετο χαρακτήρα. Σε ό,τι αφορά το παράπονο το ελκόμενο από την άρνηση του Αρείου Πάγου να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η εν λόγω άρνηση δεν φαίνεται να είναι προϊόν αυθαιρεσίας (*Herma κατά Γερμανίας* (déc.), αριθ. 54193/07, 8 Δεκεμβρίου 2009).

31. Σε ό,τι αφορά την ελκόμενη από το άρθρο 1 του Πρωτοκόλλου αριθ. 1 αιτίαση, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι έχει ήδη εξετάσει έναν όμοιο λόγο και τον έχει απορρίψει στην υπόθεση *Γιαννίλος κατά Ελλάδας* (déc.), αριθ. 1722/07, 25 Ιουνίου 2009). Ειδικότερα, όπως και στην υπόθεση *Γιαννίλος*, πρέπει να σημειωθεί ότι στην παρούσα υπόθεση ο προσφεύγων δεν μπορούσε να αγνοεί, το 1999, ήτοι το έτος κατά το οποίο συνταξιοδοτήθηκε, το γεγονός ότι από το 1967 ο νομοθέτης είχε θεσπίσει ένα ανώταρο όριο στην αποζημίωση που οφείλεται στους μισθωτούς του δημοσίου τομέα που συνταξιοδοτούνται.

32. Λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των στοιχείων που έχει στην κατοχή του και στο μέτρο που είναι αρμόδιο για αποφανθεί επί των διατυπούμενων ισχυρισμών, το Δικαστήριο δεν σημειώνει κάποια ένδειξη παραβίασης των δικαιωμάτων και ελευθεριών που εγγυάται η Σύμβαση. Το Δικαστήριο καταλήγει επομένως ότι το τμήμα αυτό της 3^{ης} προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν των άρθρων 35 §§ 3 α) και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτού, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Andre Wampach

Γραμματέας

(υπογραφή)

Elisabeth Steiner

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 9 Αυγούστου 2013

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετρουτσόπουλος

